

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 10.

Tisdagen den 27 januari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 32, angående pension å allmänna indragsstaten åt vissa i lantförsvarets tjänst anställda personer; och nr 33, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 16 mom. 6 värnpliktslagen den 17 september 1914.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att Riksdagsman E. L. M. Hedin på grund av sjukdom är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet intygas härmed på heder och samvete.

O. F. Åberg,
leg. läk.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 34, angående understöd till efterlevande till vissa vid kanonbåten Gunhilds minsprängning omkomna personer;

nr 35, angående understöd till efterlevande till vissa vid en minexplosion omkomna personer; och

nr 36, angående pension å allmänna indragningsstaten åt avlidne löjtnanten vid flottan F. G. A. Netzlers moder, änkan Gerda Ragnhild Elvira Netzler, född Borg;

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 10.

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 25, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; och

nr 27, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 29, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden.

§ 5.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord lig-
gande motionerna; och remitterades därvid

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 263, av herr
Sköld;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna:

nr 264 av herr *Vahlstedt*; och

nr 265 av herr *Viklund* i Oviken;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 266 av herrar *Fast* och *Hansson* i Gårda; och

nr 267 av herr *Svedberg m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 268 av herr *Olsson* i
Kullenbergstorp m. fl.

§ 6.

Efter föredragning härpå av herr *Werners* vid kammarens näst-
föregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att
till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa
spörsmål angående asylrättens tillämpande blev denna anhållan av
kammaren bifallen.

§ 7.

Interpellation.

Ordet lämnades nu på begäran till

Herr *Vennerström*, som yttrade: Herr talman, mina her-
rar! Under remissdebatten den 17 jan. uppmanade jag regeringen
att ta initiativ till återupptagande av förbindelsen med Sovjet-
Ryssland. Statsministerns å regeringens vägnar lämnade svar in-
nebar, att detta kunde ske endast genom användning av väpnat
våld och genom Sveriges invecklande i krigiska äventyrligheter med
de blockerande ententestaterna. Samma dag meddelade telegram från
London och Paris, att ententens höga råd beslutat häva den eko-
nomiska blockaden mot Sovjet-Ryssland och i viss omfattning åter-
upptaga de ekonomiska förbindelserna. Det är naturligtvis uteslu-
tet, att regeringen haft kännedom om denna även för Sverige bety-
delsefulla ändring i ententens Rysslandspolitik men icke meddelat

sin kunskap åt riksdagen. Den enda förklaringen måste vara att regeringen själv varit okunnig om saken. Man står alldeles häpen inför en regering, som svävar i den djupaste okunnighet om ett för Sverige utomordentligt betydelsefullt utrikespolitiskt avgörande, så mycket mer som det planerats en avsevärd tid i förväg. Och man står lika häpen inför en svensk utlandsbeskickning, som sköter underrättelseväsendet och rapporten med sin egen regering så illa, att en vanlig telegrambyrå först meddelar Sveriges regering och riksdag den stora händelsen. En regering och en diplomat, vars orientering i utrikespolitiska frågor är så pinsamt bristfällig, kan icke på detta område göra anspråk på att mötas med förtroende av Sveriges folk.

Interpellation.
(Forts.)

Vid samma remissdebatt yttrade statsministern, att det icke tjänar mycket till att önska en öppen dörr till ett land, med vilket det visar sig omöjligt att upprätthålla handelsutbyte. I denna sin fasta tro på omöjligheten att knyta handelsförbindelser med Sovjet-Ryssland står statsministern i en skärande motsättning till ententens ledande statsmän, som uppenbarligen ansett handelsutbytet vara både möjligt och fördelaktigt, eftersom de tagit initiativ därtill. Statsministern står ock i motsättning till ententens, särskilt Amerikas och Englands, industriella och merkantila värld, som rustat sig för en ekonomisk offensiv efter stora linjer på Sovjet-Rysslands marknad. Slutligen står statsministern i bestämd motsättning till betydande delar av Sveriges industri samt till dess industriarbetare, som livligt önska och arbeta på handelsförbindelsernas återknytande.

Till Rysslands representanter i Sverige strömma dagligen in en mängd offerter på varor, som man vill exportera till Ryssland. Såväl sovjetregeringens som det ryska kooperativa förbundets (Centrasojus) svenska ombud vittna, att Sveriges industri och handel visat mycket starkt intresse för de öppnade handelsmöjligheterna. Särskilt gäller detta den industri, som tillverkar åkerbruks-, skörde- och verktygsmaskiner och separatorer, den elektriska industrin, skofabriker och pappersfabriker. Men från deras sida beklagar man livligt, att vi distanserats av engelsmän och amerikaner. De ha lång tid förberett sig på att på den ryska marknaden kasta in massor av varor, av vilka stora partier genom agenter blivit lagrade i Sverige. Till stor skada icke minst för det arbetande folket blir Sverige ohärligt på efterkälken, såvida icke vårt lands regering med största snabbhet och energi vidtager nödiga åtgärder för att få handelsutbytet med Ryssland i gång. Utan avgörande sinnesförändring bort från den håglöshet och hopplöshet i fråga om handelsförbindelser med Sovjet-Ryssland, åt vilken statsministern under remissdebatten gav uttryck, är den nuvarande regeringen icke skickad att möta de ekonomiska spörsmål, som uppstå i och med Sovjet-Rysslands öppnande.

Men återupptagandet av de ekonomiska förbindelserna mellan Sverige och Sovjet-Ryssland sammanhänger på det intimaste med

Interpellation. återupptagandet av de diplomatiska förbindelserna. Att söka åstadkomma ett ordnat ekonomiskt utbyte de två länderna emellan på samma gång man håller fast vid den diplomatiska brytningen kommer att stöta på mycket stora svårigheter. Ett återupptagande av de diplomatiska förbindelserna skall helt visst för såväl Sveriges som Sovjet-Rysslands vidkommande snart visa sig vara en nödvändig förutsättning för planmässiga ekonomiska förbindelser. I följande brev, daterat Köpenhamn den 9 januari, till en av de främsta representanterna för en svensk industrigren som söker export på Sovjet-Ryssland, har ambassadör Litvinov klarlagt, hur Sovjet-Ryssland ser denna sak:

»Som svar på Er förfrågan rörande handelsmöjligheter mellan Ryssland och Ert land vill jag härmed i korthet rekapitulera de yttranden jag redan gjort i denna fråga till andra representanter för den svenska kommersiella och finansiella världen. Efterfrågan efter utländska varor i Ryssland är enorm. Intet ensamt land eller ensam kombination av länder kan tillfredsställa denna efterfrågan. Men det är icke bara fråga om någon import av utländska varor utan också om export av Rysslands hopade råmaterialier. På grund av valutasvårigheterna förutsätter det ena det andra. Det är tydligt att det land kommer att ha största fördel av att göra affärer med Ryssland, som först öppnar handelsförbindelser med det, och ju förr det landet förbereder dylika förbindelser utan att vänta på blockadens upphävande, desto bättre blir det. De nödvändiga förberedande stegen borde vara återupptagande av normala förbindelser mellan de två ländernas regeringar. Ty t. o. m. efter upphävandet av blockaden kan jag icke se någon möjlighet av affärer mellan Sverige och Ryssland eller något annat land utan ömsesidig officiell representation.

En del länder ha på sista tiden försökt anknyta handelsförbindelser med Ryssland, men ha misslyckats på grund av frånvaron av officiella representanter. Man måste erinra sig, att hela importen och exporten till Ryssland har blivit nationaliserad, d. v. s. skötes av regeringsdepartementen. Det är naturligt, att regeringen, som kommer att vara den ende köparen på de utländska marknaderna, måste ha agenturer i utlandet. Det är Sovjet-regeringens bestämda politik, att icke överlåta sina agenturer till några utländska firmor eller göra beställningar hos dem, förrän den har officiella representanter på ort och ställe för bevakande av sina intressen. Jag skulle vilja anbefalla denna sista punkt till en speciell eftertanke.»

Jag anhåller härmed om kammarens tillstånd att få till herr statsministern rikta följande frågor:

1. Vidhåller hr statsministern fortfarande sin under 1920 års remissdebatt tillkännagivna övertygelse om omöjligheten att åstadkomma ordnat handelsutbyte med Sovjet-Ryssland?

2. Om herr statsministern till äventyrs ändrat uppfattning, vilka åtgärder äro då redan vidtagna och vilka åtgärder komma att vid-

tagas för att snabbt och effektivt få ekonomiska förbindelser mellan Sverige och Sovjet-Ryssland till stånd? *Interpellation.*
(Forts.)

3. Är herr statsministern villig att som ett nödvändigt led i denna strävan för ömsesidigt ekonomiskt utbyte ta initiativ till förhandlingar för avveckling av alla tvistefrågor mellan Sverige och Sovjet-Ryssland samt för återknytandet av diplomatiska förbindelser?

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 8.

Härpå erhöles ordet av

Interpellation.

Herr Norman, vilken anförde: Herr talman, mina herrar! Skogsbären, framför allt lingonen, hava under de senaste årtiondena funnit ökad användning och därmed ökad marknad såväl inom- som utomlands. På grund härav ha de också, från att förut, åtminstone i lagstiftarnas ögon, betraktats som värdelösa, erhållit stort värde.

Vid bärens tillgodogörande ha stridigheter mycket ofta uppstått mellan markägarna och bärplockarna. På många orter kan lingonskörden å ett visst område vara av synnerligen stor betydelse för markägarens ekonomi. Denne, ofta mindre jordbrukare i små ekonomiska omständigheter, har mången gång fått bevittna, huru vad han betraktat som sin rättmätiga egendom, vid lingonskörden blivit honom berövat av obehöriga plockare, som därjämte understundom gjort skada å skogsplanter, hägnader o. s. v.

Det rådande oeffterrättighetstillståndet har vid olika tillfällen gjorts till föremål för riksdagens uppmärksamhet. Motioner avseende förbud mot eller inskränkning i rätten att plocka lingon å andras mark väcktes sålunda vid 1899, 1908 och 1913 års riksdagar. Den rovplockning, som vid rusning i förtid till lingonmarkerna äger rum, påpekades i motioner vid 1917 års riksdag. I dessa senare motioner föreslogs förbud mot plockning av lingon före viss dag. Riksdagen beslöt i anledning av dessa motioner hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ärendet. Med anledning härav avlät Kungl. Maj:t 1918 en proposition till riksdagen med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag. Vid frågans behandling i riksdagen stannade kamrarna i olika beslut, varigenom frågan föll.

I motionerna vid 1913 års riksdag framhölls med synnerlig styrka behovet av att något åtgjordes i frågan. Kraftiga bevis härför framfördes också vid frågans behandling i kamrarna. Att det var en fråga, som ute i landet omfattades med mycket stort intresse, påvisade bland annat av de på mycket kort tid åstadkomna till ett antal av över 8,000 uppgående underskrifterna å ett par petitioner från huvudsakligast mindre jordbrukare i Kristianstads och Jönköpings län, som inkommit till lagutskottet och återfinnas i dess utlåtande nr 18 vid 1913 års riksdag.

Interpellation.
(Forts.)

Riksdagen beslöt 1913 bifalla lagutskottets förslag att hos Kungl. Maj:t hemställa om »utredning, huruvida och i vilken omfattning ägare och innehavare av jord må kunna beredas skydd mot tillägnande av å deras mark växande vilda bär, samt därefter för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet».

I den förut nämnda propositionen till 1918 års riksdag omnämner också departementschefen denna riksdagens skrivelse och säger därom bland annat: »Över riksdagens skrivelse hava utlåtanden inkommit från Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen ävensom hushållningssällskapens förvaltningsutskott, och frågan, vilken tillhör justitiedepartementets föredragning, är beroende på Kungl. Maj:ts prövning».

Frågan är sålunda fortfarande »beroende på Kungl. Maj:ts prövning». Den långa tid, som förflutit sedan riksdagens skrivelse i ämnet år 1913 avläts till Kungl. Maj:t, kan nu göra en förfrågan, huru långt med saken fortskridit, synnerligen berättigad.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande spörsmål:

Har den i riksdagens skrivelse nr 60 av den 26 april 1913 begärda utredningen, huruvida och i vilken omfattning ägare och innehavare av jord må kunna beredas skydd mot tillägnande av å deras mark växande vilda bär, blivit verkställd?

Om så icke är fallet, har statsrådet för avsikt att söka påskynda denna utredning?

Om utredningen är verkställd eller om den behörigen påskyndas, har statsrådet för avsikt att till innevarande riksdag framlägga i berörda riksdagsskrivelse begärda förslag i ämnet?

Jämväl denna framställning bifölls.

§ 9.

Interpellation.

Herr talmannen gav vidare på begäran ordet till

Herr Bengtsson i Kullen, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den bärande grundsatsen för ett demokratiskt styrelsesätt är ju bland annat att avlyssna folkviljan och handla i enlighet med dess krav. Denna grundsats tillämpas på de mest skilda områden, dock icke i den mån, som tillbörligt vore, när det gäller lagstiftningen för folkundervisningen och dess tillämpning. Då har folkviljan mycket litet att säga till om, i det att reformer rent av framtvingas på ett sätt, som kan med skäl betecknas såsom förargelseväckande.

Visserligen har riksdagen i en sin skrivelse av den 15 juni 1917 uttalat sig för folkundervisningens utveckling hän emot vardagsläsning, men har dock icke för sin del beslutat, att övergången skall ske i ett enda steg, utan tvärtom torde av skrivelsens ordaly-

delse framgå att därmed avsetts en lugn utveckling under behörigt hänsynstagande till den på varje ort rådande folkstämningen, på det att skadliga söndringar måtte undvikas och icke misstro eller ovilja väckas emot själva skolväsendet. Att vid vardagsläsningens införande icke nödig hänsyn toges till folkviljan finner man av den massa klagomål, som överordnade myndigheter ha att avgöra, där å ena sidan stå folkskoleinspektörer med sin yrkanden, i vilka litet eller intet beaktas församlingarnas önskemål, och å andra sidan stå hela församlingar, de där enhälligt såsom en man framhålla de mest talande skäl mot vardagsläsningens *omedelbara* införande — allt förgäves. Detta brådstörta och bryska sätt att framdriva saken har alstrat ett allt mera växande missnöje, som även tog sig ett uttryck vid det stora folkmöte, som den 22 mars 1919 hölls i Herrljunga, varvid icke mindre än 54 socknar av Skaraborgs län och 25 av Älvsborgs län voro representerade genom av dem valda ombud, varjämte en stor mängd för saken intresserade självmant infunnit sig och deltog i diskussionen. Här stodo sida vid sida män av vitt skilda politiska åsikter och partier, men alla eniga i den mest energiska protest mot den behandling, som vid skolväsendets ordnande vederfares församlingarna. Blott en enda röst från tjänstgörande folkskollärarehöjdes för det nu rådande systemet. Belysande för stämningen är nedanstående resolution, som vid mötet antogs och vari skälen till missnöjet klarläggas:

»Då landsbygdens barn under de från skolan lediga dagarna böra fostras till ett nyttigt arbetsliv och läras att älska sina fäders yrke samt genom ett produktivt arbete hjälpa dem att fylla de betungande krav, som statsmakten numera ställer på jordbrukareklassen;

då tillika barnens hälsa äventyras, om de tvingas att dagligen i ur och skur vandra långa vägar till skolan, där de sedan få sitta mången gång genomvåta, och därtill under sin uppväxttid äro hänvisade till enbart torr föda;

då det i mindre bemedlade hem även är förenat med stora svårigheter att dagligen utrusta barnen med dylik matsäck och därjämte förse dem med nödiga kläder och skodon till ombyte;

då ett hänsynslöst genomdrivande av vardagsläsningen, sådant det nu pågår, väcker ett allmänt och berättigat missnöje, samt dessutom förvisso kommer att resultera i en högst oregelbunden skolgång, enär ett stort antal barn helt enkelt icke kunna dagligen besöka skolan;

då varannandagsläsningen, rätt ordnad, bör kunna giva ett lika gott resultat som vardagsläsningen, med sitt hopande av upp till 4 klasser och läxlag dagligen;

då vardagsläsningen kräver fördubblat antal lärarekrafter och ett ständigt växande antal nya skolbyggnader med tillhörande materiel och bränsle, varigenom församlingarna till ytterlighet betungas;

då landets finansminister i cirkulär av den 26 nov. 1918 med

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation. skärpa framhåller, att kommunerna under nuvarande läge på penningmarknaden böra iakttaga den allra största sparsamhet och icke förbinda sig till annan utgift än för sådant, som är absolut nödvändigt och icke utan våda kan uppskjutas, och icke genom avtal på förhand förbinda sig till utgifter, för vilka törhända kräves amorteringslån, som av Kungl. Maj:t sedermera icke kan godkännas;

och då det väckt allmän både förvåning och förstämning, att vederbörande folkskolinspektörer, trots detta Kungl. Maj:ts eget påbud, som de dock borde vara de första att beakta, kräva av församlingarna nybyggnader till så höga belopp, att de omöjliga kunna täckas annat än genom stora amorteringslån;

och då tillika byggnadskostnaderna för närvarande äro så oerhört höga, att det är ett rent slöseri att nu företaga nya byggnader, så få vi härmed avgiva en bestämd protest mot det ensidiga skolintresse, som, utan blick för det praktiska livets krav och utan hänsyn till de oöverstigliga svårigheter som kastas fram i vår väg, vill med maktspråk genomdriva en skolreform, som väl kan vara lämplig för städer, köpingar och tätt bebyggda samhällen, men icke för den jordbrukande befolkningen på landsbygden, och yrka vi härmed, att landsbygdens församlingar givas rätt att i sina skolor bibehålla den s. k. varannandagsläsningen.» Om denna resolution kan man säga, att den icke framdrivits genom någon slags politisk agitation, utan att den var den oundvikliga konsekvensen av den politik, som i skolfrågan bedrivits stick i stäv mot folkviljan.

Såsom ett exempel bland de många på bristande tillmötesgående gent emot församlingarna, må följande anföras: *Longs skoldistrikt* ålägges av Skara Domkapitel på yrkande av vederbörande inspektör att höstterminen 1919 införa vardagsläsning i skolorna. Klagomål anföres hos högre rätt, vari församlingen förklarar sig intet ha att invända emot vardagsläsningen, om blott anstånd gäves med dess införande ännu ett eller helst två år intill hösten 1921. Någon moderation från skolöverstyrelsens sida visades icke. utan yrkade denna på omedelbart införande, vilket ock blev domen. Borde manne icke i ett sådant fall som detta något medgivande lämnats åt församlingen utan ringaste skada för den sak, det var fråga om?

Genom det brådstörtade och vittomfattande sätt, varpå skolöverstyrelsen nu söker att genom sina inspektörer framföra skolreformen, påföres församlingarna utgifter, som icke stå i något rimligt förhållande till skatteförmågan, utgifter som skulle kunna i väsentlig grad modereras, om de nya skolbyggnaderna icke behövde i en brådskande fart uppföras, utan fördelades på flera år framåt, särskilt med hänsyn till att byggnadskostnaderna för närvarande äro så oerhört högt uppdrivna ävensom med hänsyn till de oerhörda summor, som dragas bort från penningmarknaden och fastbindas räntelösa, om det stora flertalet församlingar i landet skola betungas med omätt-

liga skuldbördor. Att det här icke är fråga om småbelopp må nedanstående klargöra. *Interpellation.*
(Forts.)

I *Levene skoldistrikt*, där hittills verkat 3 lärarekrafter, 2 i folk- och 1 i småskolan, skall införas vardagsläsning, vilket nödvändiggör fördubblandet av lärarepersonalen samt byggande av tre nya småskolor, en folkskola (Litt. B) med en lärare och en lärarinna samt en dito (Litt. E) med en lärarinna. Nuvarande skolbyggnaden slopas såsom olämplig, och virket i den kan ej skattas upp till något avsevärt högt värde. Det blir i stort sett nybyggnad av samtliga lokaler, lärarebostäder och uthus, inköp av nya tomtplatser, planeringar och dräneringar, vilket i dessa tider ej kan avlöpa för mindre än 150,000 kr. *lägt taget*. Ett amorteringslån på 40 år å detta belopp kräver i årlig amortering 3,750 kr. och i ränta efter 6 % första året 9,000, summa 12,750 kr. Till de nuvarande lokalernas och bostädernas uppvärmning åtgår bränsle för 1,500 kr. Blir antalet av dessa fördubblat, så avlöper det icke för mindre än 3,000 kr. per år. Tillkommer ytterligare distriktets bidrag till lärarelönerna, skolmateriel för 6 skolavdelningar, städerskor för 5 skolbyggnader på skilda platser, reparationer m. m. så är man uppe i ytterligare 2 å 3 tusen kr. Detta blir en sammanlagd summa på inemot 19,000 kr. årligen, vilket på distriktets 2,070 bev. kr. gör minst 9 gånger bevillningen.

Liknande är förhållandet med *Sparlösa-Slädene* angränsande skoldistrikt. Där måste 1 folkskola och 2 småskolor ombyggas samt 2 folkskolor och 1 småskola med tillhörande bostads- och uthus nybyggas, allt för en kostnad, som icke torde i någon större mån stå efter kostnaderna för Levene distrikt. och detta i en församling som blott har att räkna 1,320 beskattningsbara bev. kr. Där stannar det icke ens vid tio gånger bevillningen per år.

Ingen må nu tro, att detta är några enstaka undantagsfall, ty i själva verket är det så, att liknande förhållanden möta oss i församlingarna runt omkring å Västgöta-slätten. Ingenstädes är det fråga om några småbelopp, utan överallt är det ett vimmel av tiotusentals kr. ända upp till 230,000 kr., såsom i Eggby lilla skoldistrikt. Ett sådant ödslande med penningar kan ju ej annat än menligt inverka på hela folkets ekonomiska bärkraft, och vad det minst av allt verkar, det är kärlek till skolan. Denna blir i stället betraktad såsom ett nödvändigt ont, och att en sådan folkmening genom delvis ovisa åtgärder väckes och stärkes är att i hög grad beklaga.

Synnerligen belysande för situationen och det ovisa nitet är det inom Skaraborgs län allmänt kända och beryktade »fallet Luttra». då Luttra församling invid Falköping blev på yrkande av folkskolinspektören herr A. T. Wahlström ålagd att för en kostnad av 11,000 kr. bygga småskola, sedan ärendet passerat alla myndigheter ända till Kungl. Maj:t, och när så den nyanställda lärarinnan skall höstterminen 1917 samla barnskaran omkring sig, ty ett större flertal borde det väl bliva, eftersom skolan ansetts

Interpellation. så oundgänglig, ja, då letas det med ljus och lykta, men ändå kan det icke hopsamlas mera än summa summarum två elever. Vårterminen 1918 är det fortfarande 2 barn; men så stiger antalet till 4 på h. t. 1918 och till 8 på h. t. 1919. Denna stegring kunde inspektören dock icke på grund av någon profetionsgåva förutse redan år 1916 och 1917, utan den är beroende på en med anledning av kristidens bränslebrist hastigt uppblomstrande torvindustri, som medförde inflyttandet av några barnrika arbetarefamiljer. Då denna industris framtid icke är så vidare trygg, utan mera beroende på tillfälliga omständigheter, så är att befara, att barnantalet i skolan åter sjunker. Det hela måste därför skådas i situationens ljus från år 1917, och att Luttraborna då med sin utgift på 11,000 kr. funno det tragiskt, andra däremot komiskt, må ingen förtänka. Det vissa är, att icke stärkte det vederbörandes prestige i de trakterna.

Det torde därför icke väcka någon förvåning, om under sådana förhållanden ropet blir allt högre på ingripande från riksdagens sida till begränsande av den *byråkratism*, som på skolväsendets område hotar att utveckla sig till fara för församlingarnas rätt och bästa.

Egendomligt är ju även, att, när det gäller införandet av den senast beslutade tvååriga fortsättningsskolan, då lämnas distriktet en respittid på 6 år intill 1924 för behövliga åtgärders vidtagande. Och när i Kungl. Kung. av den 8 sept. 1918 om boställsordning för lärarepersonalen stadgas i § 2 mom. 2, att lärarens bostad skall vara väl avskild från skollokalen och dess ingång vara skild från ingången till denna, då lämnas beträffande redan förefintliga lärarebostäder anstånd med förändringen till utgången av 1928. Således tio års tid för genomförande av en sådan mindre dyrbar anordning; men när det gäller uppförandet av nya skollokaler och lärarebostäder för 100 tusentals kr., då kan en folkskoleinspektör med begagnande av nu gällande lagtolkning tvinga fram inom loppet av ett par år de mest vittomfattande byggnadsföretag. Det kan väl dock icke vara riksdagens mening, att dess förut omnämnda skrivelse om »utveckling hän till vardagsläsning» skall på ett sådant sätt tolkas och tillämpas. Fördenskull är det av nöden, att närmare bestämmelser givas, som bättre reglerar maktförhållandet mellan inspektörer och skoldistrikt, och att dessa sistnämnda tillerkännas rätt att, när det gäller mera omfattande byggnadsföretag, få sig tilldelad en längre följd av år, inom vilka behövliga anordningar skola vara fullgjorda. Som det nu är ställt, hava församlingarna i stort sett inget att säga till om. Deras forna självbestämmanderätt inom vidare gränser är dem fråntagen och faktiskt äro de i mångt och mycket utlämnade åt godtycket, ty bättre kan man icke kalla det sätt, varpå lagen tolkas, då det gäller att pålägga församlingarna odrägliga ekonomiska bördor.

Vidare bör anmärkas att den nu förefintliga bristen på lärarkrafter inom folkskolans område gör, att, även om skollokaler upp-

föras med dryga uppoffringar för församlingarna, det är långt ifrån säkert att undervisningen i verkligheten kan upprätthållas i den avsedda utsträckningen. Interpellation.
(Forts.)

Till sist anser jag mig böra betona att de åsikter, som framförts vid det ovannämnda mötet i Herrljunga samt kommit till uttryck i denna interpellation, icke få anses innebära bristande intresse för förbättringar inom folkundervisningen utan endast avse att ge uttryck åt önskan att reformer på detta område genomföras hovsamt och under iakttagande jämväl av andra i lika hög grad berättigade intressen.

På grund av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande spörsmål:

1. Anser herr statsrådet att den sparsamhet som av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet förordats för kommunerna bör tillämpas även i fråga om utgifter för folkskoleväsendet?

2. Anser herr statsrådet i så fall lämpligt att förstärka underlydande myndigheter att förfara varsamt vid åläggandet av sådana anordningar, som medföra stora kostnader för kommunerna?

3. Kan det påräknas att Kungl. Maj:t vid prövning av kommunala besvär i hithörande frågor tager hänsyn till den sparsamhet, som under nu rådande allvarliga läge är erforderlig?

Den av herr Bengtsson i Kullen gjorda anhållan blev likaledes bifallen.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olsson* i Kollungeröd, nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 15, med förslag till ny giftermålsbalk m. m.;

herr *Hallén*, nr 270, likaledes i anledning av propositionen nr 15; och

herr *Welin m. fl.*, nr 271, i anledning av samma proposition;

herrar *Ljungkvist* och *Edsbäcker*, nr 272, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om verkställande av viss statistisk undersökning angående innehav av motbok för inköp av rusdrycker;

herr *Bengtsson* i Kullen, nr 273, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av statlig kontroll över de enskilda järnvägarernas tidtabeller;

herr *Hage m. fl.*, nr 274, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande av viss tendens i undervisningen vid statsunderstödda skolor;

herr *Ljungkvist*, nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 24, med förslag till förordning om särskilda avdrag vid 1920 års taxering till beviljning för inkomst; samt

herrar *Björklund* och *Vennerström*:

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 12, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; och

nr 277, om anslag till avlönande av kommunalborgmästare m. fl. kommunala befattningshavare i städer under landsrätt.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial, nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Swartling</i>	under 14 dagar fr. o. m. d.	31 jan.,	
» <i>Olsson</i> i Kollungeröd	» 14 » »	» 1 febr.,	
» <i>Holmner</i>	» 14 » »	» 3 »	
» <i>Carlsson</i> i Frosterud	» 6 » »	» 30 jan.,	
» <i>Jensen</i>	» 4 » »	» 28 »	
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	» 8 » »	» 2 febr.,	
» <i>Ljungkvist</i>	» 8 » »	» 28 jan.,	
» <i>Jönsson</i> i Slåtåker	» 8 » »	» 30 »	
» <i>Karlsson</i> i Surte	» 10 » »	» 2 febr.,	
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	» 10 » »	» 30 jan.,	
» <i>Flognfält</i>	» 8 » »	» 2 febr.,	
» <i>Hansson</i> i Gårda	» 6 » »	» 29 jan.,	
» <i>Sjöström</i>	» 7 » »	» 27 »	
» <i>Ljungberg</i>	» 7 » »	» 27 »	
» <i>Röing</i>	» 5 » »	» 29 »	och
» <i>Svensson</i> i Kompersmåla	» 8 » »	» 30 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,51 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 28 januari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 22 innevarande
januari förda protokollen.

§ 2.

Herr stadsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 37, med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket
av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring
i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt
till renbete i Sverige;

nr 40, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den
26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga,
av krig föranledda förhållanden;

nr 41, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den
30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor under
utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.;

nr 42, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den
19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utom-
ordentliga, av krig föranledda förhållanden;

nr 39, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den
28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller
andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärv av aktie i
aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri m. m.; och

nr 38, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderätts-
havare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande
propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 32, angående pension å all-
männa indragsstaten åt vissa i lantförsvarets tjänst anställda perso-
ner; och

till behandling av lagutskott propositionen, nr 33, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 16 mom. 6 värnpliktslagen den 17 september 1914.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord lig-
gande motionerna, och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 269 av herr *Olsson* i Kollungeröd;

nr 270 av herr *Hallén*; och

nr 271 av herr *Welin m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 272 av herrar *Ljungkvist* och *Edsbäcker*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 273 av herr *Bengtsson* i Kullen;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 274 av herr *Hage m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 275 av herr *Ljungkvist*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 276 av herrar *Björklund*
och *Vennerström*; samt

till statsutskottet motionen nr 277 av herrar *Björklund* och *Ven-
nerström*.

§ 5.

Bankoutskottets nu föredragna memorial, nr 2, med överlämnande
av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna,
till bankoutskottet avlämnade berättelse lades till handlingarna.

§ 6.

På förslag av herr vice talmannen, som förmälde sig hava om
tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kam-
maren att lördagen den 31 i denna månad företaga val av dels sex
revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgälds-
kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning samt tre suppleanter för
samma revisorer, dels ock tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal
valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter
vid riksbankens avdelningskontor i landsorten ävensom sex supplean-
ter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 7.

Herr *Sjöblom* avlämnade en motion om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående åstadkommande av lagstiftning till skydd i vissa avseenden
för torpare och mindre arrendatorer.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 278, blev på begäran
bordlagd.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson* i Västerås under den 30 januari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl 3,14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
